§ 33 Dnr 2016/00499

Handlingsplan för våld i nära relation och hedersrelaterat våld 2017-2020

Kommunfullmäktiges beslut

Handlingsplanen för våld i nära relation och hedersrelaterat våld fastställs.

Ärendebeskrivning

Familje- och utbildningsnämnden har beslutat att anta handlingsplan för

våld i nära relation och hedersrelaterat våld 2017-2020 samt att lämna handlingsplanen till kommunfullmäktige för antagande.

Den nya handlingsplanen är utformad enligt Socialstyrelsens nya föreskrifter och allmänna råd ”Våld i nära relation” som trädde i kraft i oktober 2014.

Utifrån handlingsplanens mål ska berörda förvaltningar och verksamheter arbeta för att förebygga och minska våld i nära relationer. Den nya handlingsplanen föreslås gälla perioden 2017-2020.

Familje- och utbildningsnämnden ansvarar för implementering av handlingsplanen och för det ändamålet har kommunstyrelsen avsatt

150 000 kr från årets förfogandemedel.

Nuvarande handlingsplan ”Våld mot kvinnor i Smedjebackens kommun”, vilken antogs av kommunfullmäktige 2007-11-26, upphävs i och med antagande av den nya planen.

Yrkanden

Thomas Björnhager (S), Göran Engström (C), Håkan Svensson (S),

Vanja Larsson (V), Lotta Gunnarsson (M) och Fredrik Rönning (S) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag.

Johan Persson (SD) och Jan Tholerus (C) yrkar att de stycken där det anges att stöd och hjälp ska erbjudas personer som har utövat våld eller är oroliga för att så kan komma att ske, ska strykas ur handlingsplanen.

Efter framställd proposition mellan kommunstyrelsens förslag och

Johan Perssons och Jan Tholerus förslag förklarar ordförande att kommunfullmäktige beslutat bifalla kommunstyrelsens förslag.

Reservation

Mot beslutet reserverar sig Johan Persson (SD) och Tobias Johansson (SD).

HANDLINGSPLAN VÅLD I NÄRA RELATION OCH HEDERSRELATERAT VÅLD
2017 - 2020

Antagen av kommunfullmäktige 2018-06-19 § 33

SMEDJEBACKEN
smedjebacken.se

INLEDNING ... 3
MÅL VÅLD I NÄRA RELATION ... 5
Övergripande mål ... 5
Delmål ... 5
FÖREKOMST AV VÅLD I NÄRA RELATIONER ... 8
Omfång av mäns våld mot kvinnor ... 8
Barn som bevittnat våld ... 8
VÅLD - definition ... 8
FN:s definition av våld ... 8
Våldet tar sig olika uttryck – Socialstyrelsens handbok ... 8
LAGSTIFTNING ... 9
Brottsoffer enligt Socialtjänstlagen ... 9
Anmälningsskyldighet enligt Socialtjänstlagen ... 9
Föräldrabalken 6 kap. § 2a ... 10
Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd ... 10
Särskilt utsatta eller särskilt sårbara grupper ... 10
SOCIALTJÄNSTENS ORGANISATION I SMEDJEBACKENS KOMMUN ... 11
Omsorgsnämnden ... 11
Nationell strategi ... 11
Familje- och utbildningsnämnden ... 12
Individ- och familjeomsorg – IFO ... 12
Förskola, skola och elevhälsa ... 12
SAMVERKAN ... 13
Samverkan i länet ... 13
Kommunens samverkanspartners våld i nära relation ... 13
Hälso- och sjukvården ... 13
Polis – och åklagarmyndigheten ... 14
Polisen ... 14
Åklagarmyndigheten ... 14
Kriminalvården ... 14
Brottsofferjouren, BOJ ... 14
Kvinnojouren i Ludvika/Smedjebacken ... 14
Familjerådgivning ... 14
Bärkehus ... 14
Litteraturförteckning ... 15

INLEDNING

Regeringens 4:e jämställdhetsmål

”Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.”

Våld mot kvinnor i nära relation är ett hinder för att kvinnor och barn ska kunna åtnjuta mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Våldet rymmer allvarliga hälsomässiga, sociala, ekonomiska och juridiska dimensioner, både sett ur ett individperspektiv som ett samhällsperspektiv. Utöver avsevärt lidande för enskilda orsakar våldet samhällsekonomiska kostnader på ca 3 miljarder kronor per år i Sverige.[1]

Våld i nära relation finns överallt i samhället, i alla klasser och i alla sammanhang. Kvinnor utsätts för såväl fysiskt, psykiskt, sexuellt och ekonomiskt våld av män som de är beroende av. Även män utsätts för våld i nära relationer.

Våld i nära relationer är ett angeläget och mångfasetterat samhällsproblem som berör flera aktörer. Våld i nära relationer begränsar den enskildes trygghet, hälsa och frihet samtidigt som det är ett hinder för jämställdhetsutvecklingen mellan kvinnor och män. För att förebygga och bekämpa relationsvåld behöver åtgärder vidtas i skilda sammanhang och på olika nivåer.

Våldet mot kvinnor i nära relation skiljer sig från andra våldshandlingar. Förövaren är en närstående person, som kvinnan har/haft en känslomässig intim relation till. Våldet sker i hemmet och det är systematiskt och upprepat. Män är överrepresenterade när det gäller våld på allmän plats.

Barn som utsatts för våld eller andra övergrepp av närstående och barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot en närstående är offer för brott. Många barn lever i familjer där det förekommer våld. Rädda Barnen[2] uppskattar att vart tionde barn varje år upplever våld i nära relation varje år. Det innebär i snitt två barn i varje klass. Barn som lever i familjer där det förekommer våld löper större risk att själva utsättas för våld.

Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

I november 2016 presenterade regeringen en nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Strategin inbegriper arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck samt mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Den innehåller åtgärder som stärker skydd och stöd till våldsutsatta kvinnor, insatser mot våld i samkönade relationer samt åtgärder som motarbetar destruktiv maskulinitet och hederstänkande. Strategin sätter också fokus på mäns delaktighet och ansvar för att stoppa våldet.

Strategins fyra målsättningar

- Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld
- Förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn
- Effektivare brottsbekämpning
- Förbättrad kunskap och metodutveckling

1 Socialstyrelsen. (2011). Våld. Handbok om socialnämndens ansvar för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld.
2 Rädda Barnen & Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2007.

Kvinnofridsarbetet i Smedjebackens kommun
I slutet av 90-talet startades ett nätverk för kvinnofrid i Smedjebackens kommun, där representanter för polis, socialtjänst, kvinnojour, hälso- och sjukvården och svenska kyrkan ingick. Handlingsplan utarbetades och antogs av kommunfullmäktige 2004. 2007 reviderades den. Kvinnofridsarbetet har utvecklats mycket de senaste åren. Idag lyfts frågan om våld i nära relation till att omfatta alla vuxna och barn som lever i en sådan relation, inte bara kvinnor. 2014-10-01 trädde Socialstyrelsens nya föreskrifter och allmänna råd ”Våld i nära relation” i kraft. Denna handlingsplan är utarbetad utifrån gällande lagstiftning och regelverk samt ny kunskap kring våld i nära relation.

Syfte
Planen syftar till att utveckla ett långsiktigt och systematiskt förebyggande arbete, på olika nivåer, för att både motverka våld i nära relationer och tidigt kunna erbjuda stöd och skydd till våldsutsatta, barn som bevittnat våld och förövare. Planen utgör ett viktigt led i arbetet för att Smedjebacken ska vara en jämställd och trygg kommun.

Planens syfte är att formulera inriktning för arbetet mot våld i nära relation i Smedjebackens kommun. För att stödinsatserna ska fungera krävs att det finns en välfungerande samverkan på det lokala planet. Socialtjänstlagen lägger ett stort ansvar på kommunerna för att denna samverkan ska fungera.

För det konkreta arbetet med planen är det viktigt att omsorgsnämnden, familje- och utbildningsnämnden samt det kommunala bostadsföretaget Bärkehus tar fram egna rutiner och insatser utifrån verksamhets- och ansvarsområde med utgångspunkt från planen.

Handlingsplanen är kommunövergripande. Viktigt att belysa är att planen både omfattar mäns våld mot kvinnor, kvinnors våld mot män, våld i samkönade relationer, barns utsatthet som vittne till våld mellan vuxna, barn som utsätts för våld i hemmet samt hedersrelaterat våld.

Planen gäller för perioden 2017 – 2020.

Kommunstyrelsen ansvarar för att planen årligen följs upp och redovisas till kommunfullmäktige.

MÅL VÅLD I NÄRA RELATION

Övergripande mål

- *Den övergripande viljeinriktningen är att våld i nära relation och hedersrelaterat våld ska upphöra i Smedjebacken. Kvinnor/flickor, män/pojkar ska erbjudas råd, stöd och hjälp av god kvalitet. Genom samverkan och samarbete mellan myndigheter och organisationer ska arbetet utvecklas och resurserna användas optimalt.*

Delmål

Delmålen för Smedjebacken kommuns arbete mot våld i nära relationer är att:

- *personer som utsätts för våld i nära relationer uppmärksammas och snabbt får stöd och hjälp*
- *personer som utsätts för hedersrelaterat våld uppmärksammas och snabbt för stöd och hjälp*
- *barn och unga som bevittnat våld i nära relationer uppmärksammas och ges stöd och hjälp*
- *barn och unga som utsätts för hedersrelaterat våld uppmärksammas och ges stöd och hjälp*
- *personer som har utövat våld eller är oroliga för att så kan komma att ske snabbt får stöd och hjälp i sin situation.*
- *medarbetare har kunskaper om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld*
- *alla kommuninvånare har tillgång till information om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld samt vilket stöd som finns att tillgå*
- *samverkan både inom kommunen och mellan kommunen, myndigheter och frivilligorganisationer fungerar på ett tillfredställande sätt.*

Delmål: Personer som utsätts för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld uppmärksammas och får snabbt stöd och hjälp

Insats	**Ansvar**	När
Spridning av planen	Förvaltningschefsgrupp	2017
Checklistor och rutiner för tillvägagångssätt vid upptäckt av våld i nära relationer ska utarbetas utifrån verksamhets- och ansvarsområde. Checklistor och rutiner för tillvägagångssätt vid upptäckt av hedersrelaterat våld ska utarbetas utifrån verksamhets- och ansvarsområde.	Familje- och utbildningsnämnden Omsorgsnämnden Bärkehus Familje- och utbildningsnämnden	2017 – 2018 2017-2018
Implementering av planen samt checklistor och rutiner ute i verksamheterna.	Förvaltningschefer Verksamhetschefer Enhetschefer	2017 - 2018
Utarbeta förebyggande insatser utifrån verksamhets- och ansvarsområde som kommer målgruppen tillgodo	Familje- och utbildningsnämnden	2017 - 2020
Vid behov ges utsatta skyndsamt skyddat tillfälligt boende.	Familje- och utbildningsnämnden	2017

Delmål: Barn och unga som bevittnat våld i nära relationer och hedersrelaterat våld uppmärksammas och ges stöd

Insats	**Ansvar**	När
Rutiner kring barn som bevittnat våld utarbetas i de verksamheter som arbetar med barn och unga	Familje- och utbildningsnämnden	2017 - 2018
Rutiner gällande hedersrelaterat våld utarbetas i de verksamheter som arbetar med barn och unga.	Familje- och utbildningsnämnden	2017 - 2018
Riktade utbildningsinsatser till verksamheter som arbetar med barn och unga	Familje- och utbildningsnämnden	2017 - 2018

Delmål: Personer som har utövat våld eller är oroliga för att så kan komma att ske får snabbt stöd och hjälp i sin situation

Insats	**Ansvar**	När
Alla förövare erbjuds skyndsamt stöd	Familje- och utbildningsnämnden	2017 – 2018

Delmål: Personal har kunskaper om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld

Insats	**Ansvar**	När
Utbildning till personal	Familje- och utbildningsnämnden Omsorgsnämnden Bärkehus	2017 - 2020
Utbildning och metodutveckling till personal i verksamheter som arbetar med särskilt utsatta grupper	Familje- och utbildningsnämnden Omsorgsnämnden	2017 - 2020

Delmål: Alla kommuninvånare har tillgång till information om vilket stöd som finns att få

Insats	**Ansvar**	När
Information om vilket stöd som finns att få från socialtjänsten, polisen, andra myndigheter och ideella organisationer ska vara tillgänglig på Smedjebackens kommuns hemsida. Informationen ska också vara lättläst.	Familje- och utbildningsnämnden	2017
Skriftlig information på flera olika språk om vilket stöd som finns att få från socialtjänsten, polisen, andra myndigheter och ideella organisationer ska tas fram	Familje- och utbildningsnämnden	2017 - 2018
Den skriftliga informationen ska finnas tillgänglig på strategiska platser.	Familje- och utbildningsnämnden	2017 - 2018

FÖREKOMST AV VÅLD I NÄRA RELATIONER

Omfång av mäns våld mot kvinnor

I undersökningen ”Slagen Dam” Mäns våld mot kvinnor i det jämställda Sverige – en omfångsundersökning ” (2001) besvarade mer än 7000 svenska kvinnor mellan 18 och 64 år en enkät om våldsutsatthet.

46 procent av kvinnorna hade efter sin 15-årsdag erfarenhet av våld från någon man. 25 procent hade efter sin 15-årsdag erfarenhet av fysiskt våld från någon man. 5 procent hade utsatts för fysiskt våld under det senaste året. 7 procent av de gifta/sammanboende kvinnorna hade utsatts för fysiskt våld i sitt nuvarande äktenskap/samboförhållande 28 procent av de kvinnor som tidigare haft minst en make/sambo hade utsatts för fysiskt våld i sina tidigare äktenskap/relationer. 34 procent hade utsatts för sexuellt våld av en man vid åtminstone ett tillfälle efter sin 15-årsdag. 56 procent hade trakasserats sexuellt.

Barn som bevittnat våld

Ungefär tio procent av alla barn i Sverige har upplevt våld i hemmet någon gång och fem procent har gjort det ofta. Många barn som upplever våld blir också själva slagna. I Smedjebackens kommun fanns 2015-12-31 1 942 barn i åldern 0 - 17 år. Det innebär att det statistiskt sett finns 97 barn som ofta upplever våld i hemmet och 194 barn som någon gång upplevt våld i hemmet.

VÅLD - definition

FN:s definition av våld

1993 antog FN deklaration om våld mot kvinnor. FN:s definition av våld mot kvinnor:
”Varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, samt hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, varesig det sker i det offentliga eller privata livet”.

Våldet tar sig olika uttryck – Socialstyrelsens handbok[3]

”WHO har fastställt en definition av våld utifrån fyra olika våldstyper. Det handlar om fysiskt, sexuellt och psykiskt våld samt försummelse. Genom att ha en bred definition av våld kan man inkludera handlingar som inte nödvändigtvis resulterar i skada eller död, men som innebär en betydande börda för individ, familj, samhälle och sjukvårdssystem världen över. Konsekvenserna kan vara omedelbara eller latenta och kan bestå under lång tid efter övergreppet. Om konsekvenserna definieras enbart i termer av skada och död begränsas möjligheterna att förstå våldets fulla omfattning.”

Fysiskt våld kan innebära att förövaren biter, river, drar i håret, bränner, skakar eller knuffar. Det kan också bestå av örfilar, knytnävsslag, slag med tillhyggen, knivstick, sparkar, stryptag.

Psykiskt våld kan handla om hot, tvång, trakasserier, glåpord och förlöjliganden. Den våldsutsatta kan också utsättas för kontroll och social isolering.

[3] Socialstyrelsens handbok. Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer. 2015. Sidorna 16-17.

Sexuellt våld kan innebära olika former av sexuellt påtvingade handlingar såsom att tvinga den utsatta att se på pornografi, samlag utan samtycke, könsstympning, sexuella trakasserier samt att använda ett sexuellt kränkande språk.

Försummelse kan exempelvis bestå i att den utsatta inte får behövlig hjälp med mat, medicin eller hygien. Den utsatta kan förvägras hjälp med att komma ur sängen, få för lite, för mycket eller fel medicin.

Våldet består ofta av en kombination av olika handlingar. Utöver de våldstyper som nämns ovan kan förövaren utöva ***ekonomisk kontroll*** och vägra den utsatta att ha insyn i ekonomin. ***Materiellt våld*** kan innebära förstörelse eller stöld av den utsattas personliga tillhörigheter, bohag, värdesaker etc. Våld mot husdjur kan också ingå i mönstret. Man kan också tala om ***funktionshinderrelaterat våld.*** Med det menas handlingar som direkt riktar sig mot själva funktionsnedsättningen hos den våldsutsatta och försvårar en redan utsatt situation. Våldsutövaren kan exempelvis flytta undan rollatorn eller ta ut batterierna ur hörapparaten ”

LAGSTIFTNING

Brottsoffer enligt Socialtjänstlagen

5 kap 11 § SoL ” Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.

Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver.

Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver. ”

Anmälningsskyldighet enligt Socialtjänstlagen

14 kap 1 § SoL ”Följande myndigheter och yrkesverksamma är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa:
1. myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom,
2. andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten, Kriminalvården, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen.
3. anställda hos sådana myndigheter som avses i 1 och 2, och
4. de som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och fullgör uppgifter som berör barn och unga eller inom annan sådan verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område.

De som är verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet.

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i första stycket är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av stöd och skydd.

Om anmälan från Barnombudsmannen gäller bestämmelserna i 7 § lagen (1993:335) om Barnombudsman.

14 kap 1c § SoL Var och en som får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa bör anmäla detta till socialnämnden.

Föräldrabalken 6 kap. § 2a

”Barnets bästa skall vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge.

Vid bedömningen av vad som är bäst för barnet skall det fästas avseende särskilt vid
- risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa, och
- barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna.

Hänsyn skall tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd

Socialstyrelsens tidigare allmänna råd SOSFS 2009:22 handlade om socialnämndens ansvar för kvinnor som är eller har varit utsatta för våld av närstående samt för barn som bevittnat våld av eller mot närstående vuxna. De nu gällande föreskrifterna SOSFS 2014:4 (M OCH S) Våld i nära relationer gäller *socialnämnds och vårdgivares arbete med barn och vuxna som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående (våldsutsatta) och barn som har bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående (barn som bevittnat våld).*

Särskilt utsatta eller särskilt sårbara grupper

Socialtjänstlagen tydliggör socialnämndens särskilda ansvar för kvinnor och barn som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående får det stöd och hjälp de behöver. Enligt Socialstyrelsens nya föreskrift och allmänna råd SOSFS 2014:4 ”Våld i nära relation” bör nämnden både vid planering av verksamheten som i enskilda ärenden beakta de särskilda behov som en våldsutsatt kan ha på grund av t.ex.

- ålder
- funktionsnedsättning
- könsöverskridande identitet eller uttryck,
- sin sexuella läggning
- att hon eller han tillhör en nationell minoritet
- att hon eller han har en utländsk bakgrund
- missbruk och beroende eller
- risken för hedersrelaterat våld.

Kvinnor med funktionsnedsättning har större svårigheter att anmäla övergrepp, då de oftast står i stark beroendeställning till den som utsätter dem för våldet. Det är vanligt att våldet riktas mot funktionshindret.

Kvinnor med missbruksproblematik är dubbelt utsatta, då de har en livssituation som ökar risken för att utsättas för våld och försämrar möjligheten att få hjälp. Fokus läggs oftast på missbruket och våldsutsattheten bagatelliseras.

Kvinnor med utländsk bakgrund kan ha svårigheter att få hjälp för sin våldsutsatthet, p.g.a. bristande språkkunskaper och kunskaper om sina rättigheter och möjligheter till hjälp.

Flera studier har visat att *unga kvinnor* är särskilt utsatta för våld. Flickor med osynliga funktionshinder, som t.ex. lindrig utvecklingsstörning kan vara extra utsatta.

Våld mot *äldre kvinnor* är ett problem som sällan uppmärksammas. Våldet kan bestå både av fysiska, psykiska och sexuella övergrepp, men också av ekonomiska övergrepp och försummelse.

Flickor och kvinnor som lever i starkt patriarkala familjestrukturer kan utsättas för s.k. *hedersrelaterat våld,* utifrån föreställningar om kvinnors kyskhet. Våldet är planerat, beslutat kollektivt utövat

Våldet i *samkönade relationer* följer i stort sett samma mönster som i heterosexuella relationer. Viktigt att använda sig av begreppet ”partner” istället för ”make/pojkvän”, när frågan om våld ställs.

SOCIALTJÄNSTENS ORGANISATION I SMEDJEBACKENS KOMMUN

I Smedjebackens kommun är socialtjänsten organiserad i två olika nämnder. Omsorgsnämnden är ansvarig för vård och omsorg om äldre och funktionshindrade samt LSS. Familje- och utbildningsnämnden är ansvarig för individ- och familjeomsorgen. Båda nämnderna har ansvar för att arbetet kring våld i nära relation i sina respektive verksamhetsområden.

Omsorgsnämnden

De senaste åren har våldet mot äldre kvinnor och mot kvinnor med funktionsnedsättningar uppmärksammats allt mer. Våldet tar inte pension, därför är det viktigt att även personal inom omsorgsnämnden har kunskap i dessa frågor. Det kan vara vårdpersonal, som upptäcker att brukare utsätts för våld av närstående. Det kan även vara att biståndshandläggare i samband med utredning upptäcker detta. Kommunens kvinnofridsgrupp har numera även representant från omsorgsförvaltningen.

Nationell strategi

I juni 2014 publicerade regeringskansliet ”Nationell strategi om våld mot äldre personer inom vård och omsorg”. Strategins mål: *”Äldre personer ska kunna leva i värdighet och säkerhet och i frihet från utnyttjande och våld inom vård och omsorgen”*.

Utifrån strategin har regeringen identifierat tre strategiska områden när det gäller att förebygga, uppmärksamma och hantera våld mot äldre inom vård och omsorg.

- Värdighet och välbefinnande för den enskilde äldre personen.
- Kvalitet i vård och omsorg.
- Hjälp och stöd till anhöriga som vårdar närstående.

I Torontoresolutionen[4] *definieras våld mot äldre ”*….en enstaka eller upprepad handling eller frånvaro av önskvärd/lämplig handling, som utförs inom ett förhållande där det finns en förväntan på förtroende och som orsakar skada eller smärta hos en äldre person [……]. Denna handling kan vara fysisk, psykologisk/känslomässig, finansiell eller helt enkelt återspegla avsiktlig eller oavsiktlig försummelse”.

”En utgångspunkt i Torontodefinitionen av våld mot äldre är att det föreligger en nära och förtroendefull relation som den enskilde har en fast och varaktig relation till. Det handlar då om relationer mellan makar, samboende, föräldrar, syskon, barn eller andra släktingar eller andra

[4] Antogs av Världshälsoorganisationen (WHO) 2002. Citatet återges i den nationella strategin.

personer som t.ex. en granne, som den våldsutsatta äldre personen har haft en nära och förtroendefull relation till. Även relationen mellan en äldre person som befinner sig i en beroendesituation gentemot vård- och omsorgspersonal kan vara en fast och varaktig relation. Likaså kan relationerna mellan medboende i äldreboenden ses som fasta och varaktiga relationer."[5] Det är känt att exempelvis personer med demenssjukdom har en fördubblad risk för att utsättas för våld.

Lex Sarah
Om omsorgspersonal utövar våld mot en äldre person eller om äldre personer på ett vård- och omsorgsboende utsätter varandra för våld ska detta hanteras i enlighet med de bestämmelser som gäller för lex Sarah.

Familje- och utbildningsnämnden

Familje- och utbildningsnämnden har ett övergripande mål för nämndens alla verksamheter. "Människor som utsätts för våld och kränkningar erbjuds stöd och ges möjligheter att förändra sin situation. Särskilt ska våld och kränkningar i nära relationer uppmärksammas." Nämnden har dessutom ett ansvar för att det finns kunskap om våld i nära relation inom förskola, grundskola och elevhälsa utifrån barnens behov.

Individ- och familjeomsorg – IFO

Individ- och familjeomsorgens har ett mål. "Kvinnor och barn som utsätts för våld och kränkningar erbjuds stöd och ges möjligheter att förändra sin situation. Särskilt ska våld och kränkningar i nära relation uppmärksammas."

Individ- och familjeomsorgen är uppdelat i vuxengruppen samt barn- och familjegruppen. Ärenden som rör våld i nära relation blir ofta "ärenden" i samtliga grupper. Det är viktigt samverkan sker internt. Den enskilde ska inte behöva "falla mellan stolarna" utifrån vilken grupp som ska ha kontakten. När det finns minderåriga barn som bevittnat våld ska deras behov av stöd och hjälp utredas. Socialtjänsten har ansvar för att aktivt erbjuda hjälp av olika slag, till exempel tillfällig bostad, rådgivning, kontaktperson, hjälp att kontakta andra myndigheter.

Socialtjänsten bör vara uppmärksam på situationer där det kan förekomma våld, även om den våldsutsatta/våldsutsatte inte själv berättar om det. En våldsutsatt person kan ofta söka hjälp för ekonomiska problem eller missbruksproblem utan att berätta om våldet. För att våld i nära relationer ska upptäckas krävs att personal vågar ställa frågan om detta.

Individ- och familjeomsorgen ska säkerställda att det finns rutiner gällande våld i nära relation våldsutsatta vuxna, våldsutsatta barn och de barn som utsatts för hedersrelaterat våld. Risken för ytterligare våld ska bedömas med stöd av standardiserade bedömningsinstrument.

Förskola, skola och elevhälsa

Kunskap och rutiner angående barn som utsätts för våld i nära relation eller har bevittnat våld i nära relation i hemmet är ett utvecklingsområde för verksamhetschef, rektorer, förskolechefer och personal inom förskola, skola och elevhälsa. Kunskap och rutiner kring hedersrelaterat våld likaså.

[5] Nationella strategin om våld mot äldre sid 7.

SAMVERKAN

Målgruppen våld i nära relation har många myndighetskontakter. För att stödinsatserna ska fungera krävs att myndigheter och organisationer som möter de våldsutsatta har byggt upp en fungerande samverkan såväl på verksamhetsnivå som i enskilda ärenden.

Samverkan i länet

I Dalarna har det under flera år pågått ett aktivt arbete inom myndigheter och frivillig-organisationer för att utveckla samverkan och metoder i arbetet mot våld i nära relationer. Länsgruppen mot våld i nära relationer, människohandel för sexuella ändamål och prostitution startade 2010 på uppdrag av Dalarnas samhällsråd. Samhällsrådet utgörs av ledningen för Landstinget, Polismyndigheten, Region Dalarna och Länsstyrelsen. Gruppen består av representanter för kommunernas socialtjänst, högskolan, polisen, åklagarkammaren, kriminalvården, landstinget, Barnahus, region Dalarna, migrationsverket, länsstyrelsen samt frivilliga organisationer, för närvarande kvinnojourer, Rädda Barnen samt brottsofferjouren. IFO:s verksamhetschef ingår i gruppen. Länsstyrelsen samordnar gruppens arbete och är sammankallande. I nätverket ”Mäns våld mot kvinnor” ingår 1:e socialsekreterare från vuxengruppen.

Kommunens samverkanspartners våld i nära relation

Kvinnofridsgruppen i Smedjebackens kommun består av representanter från olika myndigheter och organisationer som i sina roller möter våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld. Gruppens uppgift är att samordna arbetet med våldsutsatta kvinnor och att sprida information mellan de olika organisationerna. Representanter i kvinnofridsgruppen har ansvar för att lyfta upp kvinnofridsfrågan inom sitt verksamhetsområde. Viktigt att kunskapen förmedlas ut i alla samverkansorganisationer.

Gruppen träffas två gånger per år på kallelse av kommunens kvinnofridssamordnare.

I ***kvinnofridsgruppen*** ingår representanter för följande myndigheter/organisationer;

- Individ- och familjeomsorgen
- Skola
- Polismyndigheten
- Vårdcentralen MVC/UM
- Vuxenpsykiatrin
- Svenska Kyrkan (vakant)
- Integrationen
- Omsorgsförvaltningen
- Elevhälsan
- Brottsofferjouren
- Vårdcentralen BVC
- Kyrkans familjerådgivning
- Ludvika- Smedjebacken kvinnojour
- Bärkehus

Hälso- och sjukvården

Hälso- och sjukvården möter många våldsutsatta som söker för somatiska och psykiska symtom. Den har en viktig uppgift i att upptäcka och stötta personer som varit utsatta för våld. Landstinget Dalarna har fastställt vårdprogram våld i nära relationer fastställt 2016-04-25. Programmet är tänkt att ge vägledning vid handläggning av patienter, män och kvinnor, som utsatts för våld i nära relation och söker sjukhus, primärvård eller tandvård. I kvinnofridsgruppen finns representanter från mödravårdscentral, barnavårdscentral samt vuxenpsykiatrin.

Polis – och åklagarmyndigheten

Polisregion Bergslagen har en handlingsplan för brottsdrabbade. Några av polisens viktigaste uppgifter är att utreda och förebygga brott. I detta arbete krävs att varje medarbetare i myndigheten ska medverka till att den brottsdrabbade får det stöd, den information och hjälp som behövs.

Polisen

Polisen är, när de tar emot en anmälan från ett brottsoffer, skyldiga att informera om det stöd och den hjälp personen kan få från myndigheter och ideella organisationer, som till exempel brottsofferjour. Vid ett brott mot person, som våld i nära relationer, ska polisen även tillfråga offret om hon/han vill ha stöd av ett målsägandebiträde och om offret vill begära skadestånd för den skada som åsamkats. I samband med polisanmälan kan våldsoffret ansöka om kontaktförbud. Relationsvåld faller under allmänt åtal, vilket innebär att polisen inte behöver vänta på att den utsatta ska anmäla våldsbrottet. Polisen använder sig av hjälpinstrumenten SARA och PATRIARK vid hot och riskbedömningar.

Åklagarmyndigheten

Åklagarmyndigheten ansvarar för förundersökning och beslut om anhållan vid våld som faller under allmänt åtal. Det är åklagaren som beslutar om kontaktförbud. Åklagaren utreder brott i samarbete med polisen. Åklagaren kan då ha kontakt med brottsmisstänkta, brottsoffer och vittnen. När förundersökningen är klar bedömer åklagaren om det finns tillräckliga bevis för att väcka åtal i domstol.

Kriminalvården

Kriminalvården är den myndighet som ska verkställa det straff som utdöms av domstolen. Kriminalvården ansvarar för häkten, fängelser och frivården. Under fängelsetiden är det Kriminalvårdens ansvar att tillsammans med den intagne arbeta för en återanpassning i samhället.

Brottsofferjouren, BOJ

Brottsofferjourernas (BOJ) övergripande mål är att vara ett komplement till den offentliga sektorn vad gäller brottsofferarbete. Brottsofferjouren är en ideell organisation som är religiöst och partipolitiskt obunden. All hjälp är kostnadsfri.

Kvinnojouren i Ludvika/Smedjebacken

Kvinnojouren är en ideell förening. Det finns en anställd på dagtid, övrig tid finns ideella jourkvinnor. Smedjebacken och Ludvika kommun stöder genom avtal kvinnojouren med verksamhetsbidrag för att möjliggöra för jouren att ha en heltidsanställd personal. Jouren har skyddat boende.

Familjerådgivning

Familjerådgivningens personal arbetar utifrån sträng sekretess och ingen dokumentation sker. Besökande kan även få vara anonym. Kyrkans familjerådgivning är representerad i kvinnofridsgruppen.

Bärkehus

Kommunens kommunala bostadsföretag är en viktig samverkanspartner, då bostadsfrågan oftast är akut för våldsutsatta personer.

Litteraturförteckning

Heimer, G. & Sandberg, D. (2008). Våldsutsatta kvinnor – samhällets ansvar.
Eriksson, M., Källström Cater, Å., Dahlkild-Öhman, G. & Näsan, E. (2008). Barns röster om våld.
Isdal, P. (2010). Meningen med våld.
Grände, J. (2009). I arbete med våldsutsatta kvinnor- handbok för yrkesverksamma.
Lundgren, E ,Heimer, G., Westerstrand, J. & Kalliokoski, A-M. (2001). Slagen Dam- Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige – en omfångsundersökning. Kan laddas ner på brottsoffer-myndigheten.se.
Länsstyrelsen i Uppsala län och Uppsala kommun ”När man krockar – ett handläggningsstöd för socialtjänsten om hedersrelaterat våld och generationskonflikter kring traditioner, seder och bruk.”
Regional handlingsplan för socialtjänsten i Dalarnas län. ”Våld i nära relationer – att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och våld i samkönade relationer. Antagen av länets socialnämnder 2010.
Mot våld i nära relationer, människohandel för sexuella ändamål och prostitution i Dalarnas län. Strategi 2015 - 2016.
Landstinget Dalarnas vårdprogram 2016. Våld i nära relationer.
Våld och hälsa. En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa. NCK Nationellt centrum för kvinnofrid.
SOU 2014:49 ”Våld i nära relationer - en folkhälsofråga”.
Regeringskansliet. Socialdepartementet. 2014-06-12 nr 11:15. ”Nationell strategi om våld mot äldre inom vård och omsorg.”

Publikationer från Socialstyrelsen kan laddas ner från www.socialstyrelsen.se/
SOSFS 2014:4 (M och S) Socialstyrelsens föreskrift och allmänna råd. ”Våld i nära relation.”
Socialstyrelsens handbok 2015. Våld. En handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer.
Socialstyrelsen 2011. Insatser för våldsutsatta kvinnor med missbruksproblem – en kartläggning och granskning av interventioner.
Socialstyrelsen 2005. När mamma blir slagen – Att hjälpa barn som levt med våld i familjen
Socialstyrelsen 2011. Interventioner mot våld riktat mot kvinnor med funktionsnedsättning.
Socialstyrelsen 2013. Vårdnadsöverflyttning i samband med våld i familjen.
Socialstyrelsen 2013. Fristad från våld – En vägledning om skyddat boende.
Socialstyrelsen 2014. Kartläggning av interventioner som rör äldre personer som utsätts för våld i en nära relation.
Socialstyrelsen 2014. Blånader och silverhår. Utbildningsmaterial om våld mot äldre kvinnor.
Socialstyrelsen 2014. Ensam och utsatt. Utbildningsmaterial om våld mot kvinnor med utländsk bakgrund.
Socialstyrelsen 2014. Vänd dem inte ryggen. Utbildningsmaterial om hedersrelaterat våld och förtryck.